

Στην Ανάσταση του Κυρίου (Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 30 Απριλίου, 2016

ΜΕΛΕΤΗ ΑΒ'

Στην Ανάσταση του Κυρίου, στην οποία οφείλουμε να χαρούμε μαζί

Α'. Με τον Χριστό που αναστήθηκε.

Β'. Με την αγιώτατη μητέρα του.

Γ'. Με το σώμα μας.

Α'.

Σκέψου, αγαπητέ, ότι εμείς παρακινούμενοι από τον προφήτη Δαβίδ που λέει να ευφρανώμαστε στην ημέρα της Αναστάσεως του Κυρίου λέγοντας: «Αυτή είναι η ημέρα, την οποία έκανε ο Κύριος· ας χαρούμε και ας ευφρανθούμε σ' αυτήν» (Ψαλμ. 117, 23), είμαστε υποχρεωμένοι πρώτα απ' όλα να χαρούμε μαζί με τον Ιησού Χριστό, ο οποίος στην χαρμόσυνη Ανάστασί του απέκτησε πάλι, και μάλιστα με αμέτρητο κέρδος όλα εκείνα που είχε χάσει στο πάθος του. Τέσσερα πράγματα είχε χάσει τότε· την χαρά, την ωραιότητα, την τιμή και την ζωή. Τώρα, όμως που αναστήθηκε, έλαβε πάλι την ζωή· αλλά τι είδους ζωή; μία ζωή, που θανάτωσε εντελώς τον θάνατο και γι' αυτό θα είναι για πάντα μόνο ζωή, χωρίς να φοβάται να δεχθή άλλη φορά τον θάνατο· «Ο Χριστός αφού αναστήθηκε από τους νεκρούς δεν θα πεθάνη πια· ο θάνατος δεν έχει πια εξουσία επάνω του» (Ρωμ. 6, 9). Έλαβε πάλι την τιμή και την εξουσία, επειδή εκείνος ο ίδιος που προηγουμένως λογαριαζόταν κατώτερος από άνθρωπο και καταφρονείτο χειρότερα από ένα σκουλήκι, τώρα ανασταίνεται και αρχίζει να βασιλεύη στον ουρανό και στην γη· γι' αυτό και έλεγε μετά την Ανάστασι· «Μου δόθηκε κάθε εξουσία στον ουρανό και στην γη» (Ματθ. 28, 18). Έλαβε πάλι την χαρά, επειδή γκρεμίστηκαν εντελώς τα μεσότοιχα, που κρατούσαν προηγούμενως εκείνο το πέλαγος της χαράς μόνο στο ανώτερο μέρος της ψυχής του Κυρίου· και τώρα όλο το πλήρωμα της χαράς εκείνης που ήταν δέσμιο για τριάντα τρία ολόκληρα χρόνια, ξεχύθηκε, για να πλημμυρίση τις κατώτερες δυνάμεις της ψυχής και τα μέλη του λυτρωτή. Γι' αυτό και, όταν αναστήθηκε από τον τάφο, ο πρώτος λόγος που έβγαλε από το άγιο στόμα του, φανέρωνε αυτή

του την χαρά· **«Και να, τις συνάντησε ο Ιησούς και τις είπε χαίρετε»** (Ματθ. 28, 9). Έλαβε πάλι την ωραιότητα και την δόξα, διότι εκείνος που ήταν χθες και προχθές άμορφος, άδοξος, ανείδεος, τώρα αναστήθηκε από το μνήμα σαν ένας νυμφίος από τον νυφικό θάλαμο, πάρα πολύ ωραίος, όλος δόξα, όλος με την μορφή του ηλίου· επειδή η χάρις και η δόξα του σώματος του Χριστού, που αναστήθηκε, είναι τόσο υπερβολική, που στον ουρανό αυτή θα είναι η ανώτατη μακαριότητα της ψυχής και του σώματος και όλων των αισθήσεών μας. Και θα είναι αρκετή να γνωρίση σε όλους τους μακάριους, τόσο αγγέλους όσο και ανθρώπους, έναν παράδεισο, μέσα στον οποίο θα ευφραίνονται αχόρταγα σε όλους τους αιώνες· θέλεις να το καταλάβης καλλίτερα;

Σχημάτισε με τον νου σου έναν ήλιο τόσο λαμπρό, που με το φως του να σκεπάζει χιλιάδες ήλιους, όπως και αυτός ο αισθητός ήλιος σκεπάζει όλα τα άστρα. Τώρα, ένας ήλιος τόσο λαμπρός, θα είναι σαν ένα μικρό κάρβουνο συγκρινόμενος με το ένδοξο σώμα του Ιησού, το οποίο με την υπερβολική του λάμψη θα απορροφήση την λάμψη τόσων μυριάδων μακάριων σωμάτων των αγίων, από τα οποία το καθένα θα είναι λαμπρότερο από αυτόν τον ήλιο, καθώς είναι γραμμένο· **«Τότε οι δίκαιοι θα λάμπουν ως ο ήλιος στην βασιλεία του πατέρα τους»** (Ματθ. 13, 43)· εδώ το «ως» δεν σημαίνει ομοίωσι, αλλά **υπεροχή**· δηλαδή θα λάμπουν περισσότερο από τον ήλιο, όπως ερμηνεύει ο ιερός **Θεοφύλακτος**. **Αυτή είναι εκείνη η δόξα και ωραιότητα που ζητούσε ο Χριστός με τόση παράκλησι από τον ουράνιο Πατέρα του πριν από το πάθος λέγοντας· «Δόξασέ με, συ, πατέρα, κοντά σου με την δόξα που είχα μαζί σου, πριν να υπάρξη ο κόσμος»** (Ιω. 17, 5)· με αυτά τα λόγια δείχνει, ότι επιζητούσε και ήθελε να εξαπλωθή η δόξα της θεότητάς του, για να δοξασθή πάρα πολύ έτσι και η ανθρωπότητά του, διότι χωρίς αυτή την δόξα και ωραιότητα της ανθρωπίνης φύσεως του Ιησού Χριστού, κανένας δεν θα μπορούσε να δεχθή την δόξα και μακαριότητα και στην συνέχεια κανένας δεν θα μπορούσε να γίνη μακάριος, ούτε άγγελος ούτε άνθρωπος· διότι η ανθρωπότητα του Θεού Λόγου, που έμεινε σαν γέφυρα ανάμεσα στον Κτίστη και στα λοιπά χτίσματα, δέχεται από τον Θεό όλο το πλήρωμα της δόξας και της μακαριότητάς του, το μετριάζει κατά κάποιο τρόπο κι έτσι μέσα από αυτή μεταδίδει την δόξα αυτή σε όλους τους μακάριους και αγγέλους και ανθρώπους. **Αλλά δεν την μεταδίδει όπως η ίδια την δέχεται από τον Θεό ακέραιη και ολόκληρη, διότι είναι αδύνατο να την δεχθή έτσι κανένα απλό κτίσμα· αλλά συσκιασμένη και μετριότερη, για να την δεχθούν οι μακάριοι, τόσο οι άγγελοι, όσο και οι άνθρωποι.**

Το ότι οι άγγελοι δέχονται την δόξα και μακαριότητα μέσα από τον αναστημένο Ιησού Χριστού, μαρτυρεί ο **Αρεοπαγίτης Διονύσιος** λέγοντας ότι τα τάγματα των αγγέλων μετέχουν στην φωτοδοσία του Ιησού όχι με κάποιες εικόνες αλλά με άμεση μετουσία στην γνώσι των θεουργικών του φώτων [Τα λόγια του θείου Διονυσίου, που αναφέρει για την πρώτη τάξι των Θρόνων, των Χερουβίμ και των

Σεραφίμ είναι τα εξής: «Επίσης αξιώνονται να μετέχουν του Ιησού όχι από εικόνες πλασμένες μ' ευλάβεια που αποτυπώνουν σε μορφές το καθ' ομοίωσι, αλλά πλησιάζοντας τον πραγματικά με μία άμεση πρώτη μετουσία της γνώσεως των θεϊκών φώτων» (Περί ουρανού ιεραρχίας, κεφ.ζ'). Και ο σοφός **Θεοδώρητος ο Κύριου** λέγει: «Μετά την σάρκωσι φανερώθηκε ο Θεός στους αγγέλους όχι σε ομοίωμα της δόξας του, αλλά χρησιμοποιώντας σαν περιβολή το αληθινό και ζωντανό κάλυμμα της σάρκας» (Διάλ. α' κατά Ευτυχ.). ο **άγιος Ισαάκ** μάλιστα λέει, ότι «πριν από την σάρκωσι δεν μπορούσαν οι άγγελοι να εισέλθουν στα υψηλότερα μυστήρια της θεώσεως, όταν όμως έλαβε σάρκα ο Λόγος του Θεού, τους ανοίχθηκε θύρα μέσω του Ιησού» (Λόγ. πδ' σελ. 478). Και πάλι· «Αυτή η πρώτη τάξις των ασωμάτων με θάρρος λέει, ότι δεν γνωρίζει τίποτε από μόνη της, αλλά έχει διδάσκαλό της τον μεσίτη Ιησού εκείνον, από τον οποίον δέχεται την γνώσι και την μεταδίδει στους κατωτέρους» (αυτόθι σελ. 477).

Ότι δε και **οι μακάριοι άγιοι μέσα από την ανθρώπινη φύσι του Ιησού βλέπουν την δόξα του Θεού**, βεβαίωσε ο Κύριος λέγοντας· «Πατέρα, θέλω όπου είμαι εγώ, να είναι μαζί μου και εκείνοι που μου έδωσες για να βλέπουν την δόξα μου» (Ιω. 17, 24)· και δεν σταματάει μέχρις εδώ, αλλά προσθέτει· «την οποία μου έδωσες», για να φανερώση με αυτό την δόξα, που δόθηκε στην ανθρώπινη φύσι του. Ω δόξες! ω λαμπρότητες! ω μεγαλεία της Αναστάσεως του Κυρίου! Πραγματικά «αυτή είναι η ημέρα, την οποία δημιούργησε ο Κύριος». Διότι την δεύτερη και τρίτη ημέρα δημιούργησε το πρωτόγονο εκείνο φως και την τέταρτη, πέμπτη, έκτη και έβδομη είχε το φως ο ήλιος που τον δημιούργησε την τέταρτη μέρα. Την Κυριακή, που είναι και η πρώτη μέρα, την δημιούργησε ο Κύριος από την ανυπαρξία στην ύπαρξι μόνος και άμεσα και κατά την κοσμογενεσία, (γιατί σύμφωνα με τους θεολόγους το φως της πρώτης ημέρας δεν άρχισε από το πρωί αλλά από το μεσημέρι), και τώρα πάλι μόνος ο νοητός Ήλιος Χριστός την δημιούργησε, όταν αναστήθηκε από το μνήμα σαν από ορίζοντα· και αυτή η Κυριακή τώρα, βέβαια, είναι εικόνα του μέλλοντος αιώνος· ενώ τότε θα είναι αυτός ο ίδιος ο όγδοος αιώνας [Και τα δυο αυτά τα βεβαιώνει ο **μέγας Βασίλειος**· διότι **απορώντας ο άγιος γιατί ο Μωσής ωνόμασε την Κυριακή μία και όχι πρώτη**, λέγει· «Θέλοντας λοιπόν, να ελκύση τον νου μας προς την μέλλουσα ζωή, ωνόμασε μία την εικόνα του μέλλοντος αιώνος την απαρχή των ημερών, την συνομίληκη του φωτός, την αγία Κυριακή· αυτήν που έχει τιμηθή με την Ανάστασι του Κυρίου. Λέγει. «Εγένετο εσπέρα και εγένετο πρωί ημέρα μία» (ομιλ. β' εις την Εξαήμερον). Το ότι η Κυριακή πρόκειται να είναι αυτός ο όγδοος αιώνας λέει πάλι εκεί ο ίδιος ο **μέγας Βασίλειος**· «Επειδή, ο λόγος γνωρίζει, ότι η ημέρα εκείνη πρόκειται να είναι ανέσπερη και αδιάδοχη και ατέλειωτη, την οποία και ο ψαλμωδός την ωνόμασε όγδοη, γιατί βρίσκεται έξω από τον εβδομαδιαίο κύκλο, τότε είτε την αναφέρεις ως ημέρα είτε ως αιώνα, την ίδια έννοια έχει» (ό. π.). Σχεδόν τα ίδια λενε για την Κυριακή και ο **θεολόγος Γρηγόριος** στην Πεντηκοστή και ο **Νύσσης** και ο **Χρυσόστομος** ερμηνεύοντας την επιγραφή του βου ψαλμού υπέρ της ογδός. Και ο

Θεσσαλονίκης θείος Γρηγόριος "στην Καινή Κυριακή". Γι' αυτό και η Εκκλησία του Χριστού, όλη την διακαινήσιμη εβδομάδα την υπολογίζει ως μία ημέρα της λαμπροφόρου Κυριακής, για να δείξη με αυτό, ότι όλος ο εβδοματικός αυτός αιώνας της παρούσας ζωής πρόκειται να γίνη μία ημέρα, η όγδοη και Κυριακή, που θα είναι ο όγδοος εκείνος αιώνας της μέλλουσας ζωής· διότι κατά το μεσονύκτιο της Κυριακής πρόκειται να γίνη η Δευτέρα Παρουσία του Κυρίου και να έλθη ο Χριστός, ο άδυτος ήλιος της δικαιοσύνης, όπως αναφέρουν οι θεοφόροι Πατέρες. Λοιπόν, εκείνη η Κυριακή, αφού δεχθή για μία φορά το φως από τις ακτίνες εκείνου του ήλιου, δεν θα έχη πλέον εσπέρας αλλά θα είναι μία ανέσπερη ημέρα και αδιάδοχη στους αιώνες των αιώνων]. Πραγματικά! **«Ας αναστηθή ο Θεός και ας διασκορπισθούν οι εχθροί του»** (Ψαλμ. 117, 23)· οι εχθροί του δαίμονες· ο εχθρός του θάνατος· ο εχθρός του η αμαρτία· ο εχθρός του άδης· οι εχθροί του Ιουδαίοι που τον σταύρωσαν και τον μισούν. Πράγματι κινδύνευε το καράβι να πνίγη και δεν μπορούσε να συνεχίση να ταξιδεύη, μέχρι που ο Ιωνάς ρίχθηκε στην θάλασσα και τον κατάπιε το κήτος. **Καράβι** είναι ο κόσμος που δεν μπορούσε να προχωρήση στο αγαθό· **θάλασσα** είναι τα πάθη και οι θλίψεις του κόσμου· **Ιωνάς** ο Χριστός· **κήτος** ήταν ο θάνατος και ο άδης. Ρίχθηκε ο Χριστός στην θάλασσα και τα πάθη· τον κατάπιε ο θάνατος και ο άδης και **επειδή η ζωοποιός θεότητα δεν χωρίσθηκε ούτε από το νεκρό σώμα, που βρισκόταν στον τάφο, ούτε από την ψυχή που κατέβηκε στον άδη, γι' αυτό νέκρωσε και τον θάνατο, νέκρωσε και τον άδη και αναστήθηκε τριήμερος και έτσι ο κόσμος που κινδύνευε σώθηκε**· «Όπως ο Ιωνάς ήταν στην κοιλιά του κήτους τρεις μέρες και τρεις νύχτες, έτσι θα είναι και ο Υιός του ανθρώπου στην καρδιά της γης τρεις μέρες και τρεις νύχτες» (Ματθ. 12, 40).

Τώρα εσύ, αδελφέ, μπορείς να μελετήσης αυτές τις αλήθειες και να μη γεμίση η καρδιά σου από χαρά για την υπέρτατη ευδαιμονία και δόξα, στην οποία βλέπεις ότι έφθασε ο Λυτρωτής σου με την **Ανάστασι όχι μόνου κατά την ψυχή αλλά και κατά το πανάγιο σώμα του**; Γι' αυτό επιθύμησε, λοιπόν, ν' απολαύσης όλες τις χάρες των αγγέλων και όλων των αγίων, που **συναναστήθηκαν σήμερα και ελευθερώθηκαν από τον άδη**, για να συγχαρής μαζί τους τον αναστάντα Δεσπότη και για να ευφρανθής με όλη σου την καρδιά για την καινούργια αυτή χαρά και δόξα και νίκη του, στοχαζόμενος πως η δική του χαρά είναι και χαρά δική σου· η δική του δόξα είναι και δόξα δική σου· και η δική του νίκη είναι και νίκη δική σου· και γενικά, όσα προνόμια και αξιώματα έλαβε αυτός με την Ανάστασί του, όλα γίνονται και δικά σου με την πίστι και την θερμή σου αγάπη προς αυτόν. Δικά του ως κεφαλής που είναι· δικά σου ως μέλους που είσαι· εκείνου ως πατέρα· και δικά σου ως υιού· εκείνου ως αρχιστράτηγου και βασιλιά και δικά σου ως στρατιώτη και υποτακτικού του βασιλιά· εκείνου αγαπώμενου και εσένα ως αγαπώντα, επειδή **η αγάπη έχει φυσικό ιδίωμα να κάνη κοινά τα των φίλων**, σύμφωνα με την παροιμία: «*Τα των φίλων κοινά*». Και όπως χθες και προχθές γίνατε **κοινωνοί** στα πάθη και στην

θλίψι του Κυρίου με την **πίστι** και την **αγάπη**, έτσι και σήμερα, είναι δίκαιο να γίνετε **κοινωνοί** στην χαρά, στην δόξα και στην Ανάστασί του **«Κατά το μέτρο που γίνεσθε κοινωνοί των παθημάτων του Χριστού, να χαίρεσθε, για να αισθανθήτε χαρά και αγαλλίασι και όταν αποκαλυφθή η δόξα του»** (Α' Πέτρ. 4,13).

Και αν ο Αβραάμ, τρεις χιλιάδες χρόνια πριν, είδε αυτή την ημέρα της Αναστάσεως του Σωτήρα και χάρηκε, όταν έλαβε ζωντανό τον γυιο του, όπως είπε ο Κύριος: **«Ο Αβραάμ, ο πατέρας σας αισθάνθηκε αγαλλίασι, διότι περίμενε να δη την ημέρα μου και την είδε και χάρηκε»** (Ιω. 8, 56). Πώς λοιπόν, εσύ, αδελφέ, να μη χαρής σ' αυτή την ημέρα του Κυρίου, κατά την οποία η φθορά μεταβλήθηκε σε αφθαρσία, ο θάνατος σε ζωή, ο ακάνθινος στέφανος σε ρόδα και άνθη, ο κάλαμος, η λόγχη, τα καρφιά, ο σταυρός και τα λοιπά όργανα του πάθους και της ατιμίας έγιναν όργανα δόξης και απαθείας; Πώς να μη ευφρανθής αυτήν την ημέρα, κατά την οποία οι **άγγελοι στον ουρανό αγάλλονται απολαμβάνοντας και αυτοί με την Ανάστασι την σωτηρία; δηλαδή την τέλεια ατρεψία και ακινησία προς το κακό, την οποία δεν είχαν προηγουμένως**, όπως μαρτυρεί ο **Θεολόγος Γρηγόριος** στον λόγο του στο Πάσχα λέγοντας: **«Σήμερα σωτηρία στον κόσμο, και όσος ορατός και όσος άορατος»** και ο σχολιαστής του **Νικήτας** [Τα λόγια του σοφού Νικήτα είναι τα εξής: **«Οι άγγελοι όντας δυσκίνητοι προς το κακό αλλ' όχι ακίνητοι, μετά την Ανάστασι του Χριστού έγιναν, λοιπόν, και ακίνητοι, όχι από την φύσι, αλλά με την χάρι του Θεού· η ατρεψία τους είναι η σωτηρία τους, διότι δεν φοβούνται πλέον την μεταβολή προς το χειρότερο και την καταστροφή, που προέρχεται από αυτήν. Ακίνητοι, όμως, έγιναν οι Άγγελοι προς το κακό μετά την Ανάστασι, επειδή και έμπρακτα έμαθαν από τον Δεσπότη Χριστό την ταπείνωσι, ο οποίος ταπεινώθηκε όχι μόνο επειδή έγινε άνθρωπος, αλλά κυρίως επειδή καταδέχθηκε να πλένη τα πόδια των μαθητών του και έγινε υπήκοος μέχρι των παθών και του σταυρικού θανάτου και της ταφής»**. Γι' αυτό και ο **Θεσσαλονίκης Γρηγόριος** είπε: **«Από εδώ οι άγγελοι δέχθηκαν την ατρεψία, έμπρακτα μαθαίνοντας από τον Κύριο, ότι δρόμος, που οδηγεί στον ουρανό και μας κάνει όμοιους με τον Θεό, δεν είναι η έπαρσις, αλλά η ταπείνωσις»** (Λόγος εις την Χριστού Γέννησιν)] ερμηνεύει. Οι προπάτορες στον άδη ευφραίνονται, όσοι είναι στα μνήματα ανασταίνονται, οι Απόστολοι στην γη χαίρονται και ο άδης ο ίδιος πανηγυρίζει μαζί με όλα τα επίγεια και τα επουράνια και άλλο δεν ακούγεται σε κάθε μέρος παρά το **«Χριστός ανέστη»**. Πώς εσύ να μη χαίρεσαι αυτήν την ημέρα της χαράς που είναι των **«εορτών εορτή και πανήγυρις των πανηγύρεων»**, κατά του **Θεολόγου Γρηγόριο**; Άνοιξι της Εκκλησίας ανάμεσα στις εποχές· ήλιος ανάμεσα στ' άστρα, χρυσός ανάμεσα στα μέταλλα και βασίλισσα των ημερών μεταξύ όλων των ημερών του χρόνου; **Γνώριζε ότι, αν δεν χαρής πνευματικά σε όλα αυτά τα υπερφυσικά χαρίσματα της Αναστάσεως του Χριστού, είναι κακό σημάδι για σένα ότι δεν αγαπάς τον αναστάντα Χριστό και άρα δεν είσαι**

αληθινός χριστιανός αλλά ξένος και αλλότριος του Χριστού, διότι δεν συγχαίρεις στην χαρά και την δόξα του Κυρίου σου.

Γι' αυτό, αδελφέ, άναψε στην καρδιά σου μία φλόγα αγάπης προς τον αναστάντα Χριστό, ευφραινόμενος στην ευτυχία και στο δικό του καλό περισσότερο, απ' όσο θα ευφραινόσουν, αν ήταν δικό σου. Και επειδή **σήμερα έγιναν καινούργια όλα**, τα πάντα, όπως λέγει ο Παύλος· *«Τα αρχαία πέρασαν, έχουν γίνει όλα καινούργια»* (Β' Κορ. 5, 17)· καινούργιος ο τάφος· καινούργια τα σινδόνια· καινούργια η Ανάστασις του Κυρίου· καινούργιοι οι αναστάντες προπάτορες και δίκαιοι· καινούργιος ο ουρανός· καινούργια η γη· ψάλλε και συ, λοιπόν, καινούργια άσματα, όπως σε προστάζει ο Δαβίδ· *«Ψάλατε στον Κύριο καινούργιο τραγούδι»* (Ψαλμ. 149, 1). Και συλλογίζου καινούργιους λογισμούς· κάνε έργα καινούργια· ζήσε ζωή καινούργια και αντάξια της καινούργιας Αναστάσεως του Χριστού **εσύ όταν βαπτίσθηκες συμπέθανες και συντάφηκες μαζί με τον Χριστό στην αγία κολυμβήθρα και συναναστήθηκες μαζί του και υποσχέθηκες να ζήσης μία καινούργια ζωή**, όπως λέει ο Παύλος· *«Με το βάπτισμα έχουμε ταφή μαζί του στον θάνατο ώστε, όπως ο Χριστός αναστήθηκε από τους νεκρούς με την δόξα του Πατέρα, έτσι και εμείς να ζήσουμε μία νέα ζωή»* (Ρωμ. 6, 4). **Πρέπει να ντραπής που μέχρι τώρα παρέβαινες την υπόσχεσι αυτή κι έζησες μία ζωή παλιά και διεφθαρμένη· και αποφάσισε από σήμερα και στο εξής να ανακαινίσης την πρώτη εκείνη υπόσχεσι, που έδωσες στο άγιο βάπτισμα και να ζήσης μία άλλη, καινούργια ζωή· όχι με διασκεδάσεις και ξεφαντώματα και χορούς και τραγούδια· όχι με φιληδονίες και φιλοδοξίες· όχι με φιλαργυρίες και άλλες αμαρτίες· διότι αυτά είναι της παλιάς ζωής και του ανθρώπου, που απέβαλες στο άγιο Βάπτισμα και, όποιος τα κάνει αυτά, θα πεθάνη**· *«Διότι, εάν ζήτε κάτω από την εξουσία της σάρκας θα πεθάνετε»* (Ρωμ. 8, 13). Αλλά με την **παρθενία** και την αφθαρσία του σώματος· με την **καθαρότητα** και **απάθεια** της ψυχής· με την **πνευματική γνώσι και θεωρία του νου** και με τις υπόλοιπες **αρετές** που δίνουν ζωή, και με **καλά έργα, τα οποία είναι γνωρίσματα της νέας ζωής του καινούργιου ανθρώπου και της αναστάσεως του Χριστού**, ο οποίος αφού αναστήθηκε έζησε μία νέα ζωή, ελεύθερη μέχρι και από τα **αδιαβλήτα πάθη** της ανθρωπίνης φύσεως όπως η πείνα, η δίψα, το ψύχος και τα λοιπά, έτσι κι εσύ, αφού με την πίστι αναστήθηκες με τον Χριστό, **οφείλεις να ζης ελεύθερος τουλάχιστον από τα διαβλητά πάθη και αμαρτίες και να διατηρής καθαρή αυτή τη νέα ζωή που σου χάρισε ο Χριστός· και μη σε πλανήση ο διάβολος λέγοντάς σου αυτές τις άγιες ημέρες· "τώρα είναι ανάστασις και λαμπρή· φάγε, πιες διασκεδάζε, ξεφάντωνε"**. Διότι λέει ο ιερός Χρυσόστομος ότι, **μολονότι πέρασε ο καιρός της νηστείας, ο καιρός όμως της εγκράτειας είναι πάντοτε μαζί μας και μάλιστα διότι η Αγία Πεντηκοστή ακολουθεί και μας αναμένει και μας προσμένει και πρέπει τις ημέρες αυτές να καθαριζώμαστε, για να δεχθούμε στην ψυχή μας την έλευσι και την χάρι του Αγίου Πνεύματος· διότι έτσι ψάλλει και η Εκκλησία μας· «Αφού διδαχθήκαμε**

από τον Χριστό νέο και καινούργιο τρόπο ζωής ας τον διατηρήσουμε μέχρι τέλους, ιδιαίτερα, όμως ας φροντίσουμε, να απολαύσουμε την παρουσία του Αγίου Πνεύματος». Γι' αυτό και ο **Μέγας Βασίλειος** είπε: «Πώς θα μας υποδεχθή η Πεντηκοστή, όταν με τέτοιο τρόπο περιφρονήθηκε η εορτή του Πάσχα; Την Πεντηκοστή έγινε σε όλους φανερή η αρχή και η επιδημία του Αγίου Πνεύματος· εσύ, όμως, πρόλαβες και έκανες τον εαυτό σου κατοικητήριο του αντίθετου πνεύματος, έγινες ναός ειδώλων, αντί να γίνης ναός του Θεού με την ενοίκηση του Αγίου Πνεύματος, και επέσυρες έτσι την κατάρα του Προφήτη, που είπε από μέρους του Θεού· "Θα μεταστρέψω τις εορτές τους σε πένθος" (Αμώς 6, 16)». (Στο τέλος του λόγου κατά μεθούντων). **Ευχαρίστησε τον Κύριο για τα χαρίσματα, που σου έδωσε μέσα από την Ανάστασή του και ιδιαίτερα διότι με την ανάστασή του σε έκανε καινούργιο αντί παλιό· «Εάν κανείς είναι ενωμένος με τον Χριστό, αυτός είναι καινούργια κτίσις» (Β' Κορ. 5, 17).** Και επειδή, σύμφωνα με τους νηπτικούς και θεόσοφους Πατέρες **τρεις είναι οι αναστάσεις που ενεργούνται μυστικά και ηθικά στον άνθρωπο, η μία του σώματος, η άλλη της ψυχής και η άλλη του νου** [Μη απορήσης, αναγνώστα, αν λέμε εδώ τρεις αναστάσεις, ενώ στον επόμενο συλλογισμό της Μελέτης αυτής αναφέρουμε δύο αναστάσεις, ψυχής και σώματος· διότι αυτές σε δυο συμπεριλαμβάνονται, της ψυχής και του νου, επειδή ο νους με την επίνοια ξεχωρίζει από την ψυχή]· **η μία της αρετής** που κατορθώνεται με την πρακτική φιλοσοφία, **η άλλη του λόγου**, που κατορθώνεται με την θεωρία των όντων και την πνευματική γνώση και η άλλη της **υπέρλογης σιγής** που κατορθώνεται με την αρπαγή προς τον Θεό. Παρακάλεσε τον Κύριο, που αναστήθηκε σήμερα, να ενεργήσει και σε σένα με την χάρι του τις τρεις αυτές αναστάσεις και να ζωοποιήσει το σώμα σου, που νεκρώθηκε από την εμπάθεια, την ψυχή σου, που νεκρώθηκε από την ηδυπάθεια, και τον νου σου, που νεκρώθηκε από την προσπάθεια· και έτσι, αφού ζωοποιήσει αυτά τα τρία μέρη με την απάθεια, να σε αξιώση να αναστηθείς από εδώ μαζί με αυτόν όχι μόνο με την απλή πίστι, αλλά με την πείρα και με την νοερή αίσθησι, ώστε να λες αληθινά και όχι με τα λόγια μόνο το· «*Ανάστασιν Χριστού θεασάμενοι προσκυνήσωμεν άγιον Κύριον*»· και να βασιλεύη και να ζη ο Χριστός μόνο μέσα σου κι εσύ αντίστροφα να βασιλεύεις και να ζης μόνο μέσα στον Χριστό, σύμφωνα με την παραγγελία που σου δίνει ο Απόστολος· «*Όστε εκείνοι που ζουν, να μη ζουν πλέον για τον εαυτό τους αλλά για εκείνον που πέθανε γι' αυτούς και αναστήθηκε*» (Β' Κορ. 5, 15).

B'

Σκέψου, αγαπητέ, ότι **κατά δεύτερο λόγο έχουμε χρέος να συγχαρούμε με την Παναγία Παρθένο**, που, όταν είδε τον Υιό και Θεό της ότι αναστήθηκε, γέμισε αμέσως από τόση μεγάλη χαρά, όσο μεγάλη ήταν και η προηγούμενη θλίψις που δοκίμασε στα πάθη του. **Οι πόνοι και οι θλίψεις της μετριούνται με την**

γνώσι, που είχε για την αμέτρητη αξία του σαρκωμένου Λόγου, και από την αγάπη που είχε προς αυτόν, όχι μόνο ως Θεό μαζί και γέννημα των σπλάγχχνων της, αλλά ως μονογενή Υιό της και επειδή αυτή μόνη ήταν μητέρα του χωρίς πατέρα, θέματα τα οποία δεν άφηναν την αγάπη της να μοιρασθή σε άλλα πράγματα, αλλά την πολλαπλασίαζαν μόνο στον γλυκό της Υιό. Έτσι, επειδή τον γνώριζε περισσότερο, τον αγαπούσε και περισσότερο από όσο τον γνώριζαν και τον αγαπούσαν όλοι οι άγγελοι στον ουρανό έτσι επόμενο είναι να πούμε ότι η Παναγία Παρθένος έπαθε στο πάθος του Υιού της περισσότερο από όσο έπαθαν όλα μαζί τα κτίσματα· και ότι η λύπη της δεν βρίσκει άλλη παρόμοια για να συγκριθή, παρά μόνο την λύπη, που δοκίμασε ο αγαπημένος της Ιησούς· «Και την δική σου την ψυχή, θα την διαπεράση ρομφαία» (Λουκ. 2, 35). Αφού όμως αυτή πρώτη πήγε κατά το μεσονύκτιο, για να δη τον τάφο του Υιού της· και αφού γι' αυτή και μόνη έγινε ο σεισμός και ο Αρχάγγελος Γαβριήλ, ο συνήθης διακονητής και τροφέας και ευαγγελιστής της [Ότι ο θείος Γαβριήλ ήταν αυτός, που κατέβηκε από τον ουρανό και αποκύλισε τον μεγάλο λίθο από την πόρτα του μνημείου του Κυρίου, το αναφέρουν πολλά ασματικά τροπάρια της Εκκλησίας], κατέβηκε από τους ουραμούς και κύλησε την πέτρα από την πόρτα του τάφου και καθόταν πάνω σ' αυτήν σαν αστραπή και με μορφή ολόλευκη σαν το χιόνι· «Άγγελος Κυρίου κατέβηκε από τον ουρανό, πλησίασε και κύλισε τον λίθο από την πόρτα του μνήματος και καθόταν πάνω του. Το πρόσωπό του ήταν σαν αστραπή και το ένδυμά του λευκό σαν χιόνι» (Ματθ. 28, 2-3). Αφού, λέω, κατέβηκε ο θείος Γαβριήλ, ω, πώς μεταβλήθηκε αμέσως σε υπερβολική χαρά η υπερβολική της λύπη! ω, πόσο αγαλλίασε το πνεύμα της όταν είδε ότι γι' αυτή μόνο ανοίχθηκε ο τάφος του Υιού της; (Γιατί όπως για την Θεοτόκο ανοίχθηκαν στους ανθρώπους τα ουράνια και τα επίγεια, έτσι και για την Θεοτόκο ανοίχθηκε ο ζωοποιός τάφος του Κυρίου) καθώς λέει ο μέγας της Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· «Εγώ πάντως νομίζω ότι γι' αυτήν πρώτα ανοίχθηκε εκείνος ο ζωηφόρος τάφος· διότι γι' αυτήν πρώτη και μέσω αυτής όλα ανοίχθηκαν σ' εμάς, όσα βρίσκονται πάνω στον ουρανό και όσα βρίσκονται κάτω στη γη**» (Λόγος εις την Κυριακήν των Μυροφόρων). Και όταν πρώτη αυτή είδε την Ανάστασι του Υιού της, ω! πόσο χάρηκε, όταν πλησιάζοντας στον αγαπητό της Ιησού έπιασε με απόλυτη ευλάβεια και αγάπη τα άγια πόδια του και τα προσκύνησε! Και όταν είδε ότι είναι γεμάτα από θείο φως και από το φως της Αναστάσεως τα μέλη του γλυκύτατου Υιού της, που πριν από λίγο ήταν όλα καταξοχισμένα· όλα άτιμα και άμορφα! Ιδιαίτερα, όμως πόσο χάρηκε, όταν άκουσε από το θεϊκό στόμα του Υιού της του χαροποιό εκείνο λόγο, που της είπε το χαίρε. Μολονότι και ο ευαγγελιστής Ματθαίος αναφέρει, ότι ήταν μαζί της και η Μαγδαληνή Μαρία και έπιασε και αυτή τα πόδια του Κυρίου και άκουσε και αυτή το χαίρε, με σκοπό να μη αμφισβητηται η Ανάστασις του Κυρίου, αν μαρτυρείτο μόνο από την Παναγία Μητέρα του, λόγω της φυσικής συγγένειας όπως το αποδεικνύει ισχυρά ο Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (Λόγος εις την Κυριακήν των Μυροφόρων). Και, λοιπόν, ποιος νους μπορεί να καταλάβη τι είδος τελειότητα αγάπης και χαράς υπήρξε μεταξύ της Θεοτόκου και του**

Χριστού, μεταξύ μίας τέτοιας Μητέρας και ενός τέτοιου Υιού;

Έτσι, αν η **Θεοτόκος είναι φυσική Μητέρα του Χριστού και θετή και πνευματική μητέρα όλων των χριστιανών** και τέτοια μητέρα, ώστε, όπως ο Χριστός μας παραγγέλλει να μη ονομάσουμε πατέρα στην γη, επειδή κυρίως ένας είναι ο πατέρας μας, ο επουράνιος· *«Και κανένα μη ονομάσετε πατέρα σας στην γη, διότι ένας είναι ο Πατέρας σας εκείνος που είναι στους ουραμούς»* (Ματθ. 23, 9)· έτσι ακριβώς έχουμε δίκαιο να πούμε ότι και εμείς άλλη κυρίως μητέρα δεν έχουμε, παρά μόνο την Θεοτόκο. Αν, λέω, η Θεοτόκος είναι η μητέρα των χριστιανών, οφείλεις και συ, αδελφέ, ως χριστιανός και υιός της Παρθένου να χαρής μαζί της σ' αυτή την μεγάλη χαρά της· διότι, **αν στον καιρό της τόσης ευτυχίας της δεν χαρής μαζί με την Παναγία, σίγουρα θα φανής ανάξιος της αγάπης της. Και αν φανής ανάξιος της αγάπης της, θα φανής και ανάξιος να γίνης δεκτός κάτω από την σκέπη της· κι αν αυτή, η μητέρα όλων μας, δεν σε δεχθή κάτω από την σκέπη της, αλλοίμονο σε σένα! Ποια ελπίδα θα απομείνη για την σωτηρία σου;** Επειδή αυτή είναι η μητέρα της ελεημοσύνης και μέσα από τα χέρια της περνούν όλες οι χάρες του Θεού, τόσο στον ουρανό, όσο και στην γη, τόσο στους αγγέλους όσο και στους ανθρώπους· διότι αυτή, αφού έγινε μεθόριο μεταξύ του Θεού και των κτισμάτων, **δέχεται από την Τρισήλια Θεαρχία όλες τις υπερφυσικές δωρεές και τα χαρίσματα και τα μεταδίδει σαν πολύ φιλόνηρη βασίλισσα σ' όλες τις τάξεις των αγγέλων και των ανθρώπων, ανάλογα με την αγάπη που έχουν προς αυτήν**· αυτή, λοιπόν, είναι και ο ταμιούχος αλλά ταυτόχρονα και χορηγός του πλούτου της θεότητας και χωρίς την μεσιτεία της δεν μπορεί να πλησιάση κανείς τον Θεό, ούτε άγγελος ούτε άνθρωπος όπως αναφέρει υπέροχα γι' αυτήν ο **Θεσσαλονίκης Γρηγόριος στον α' λόγο των Εισοδίων** [Τα λόγια του ιερού Πατέρα είναι τα εξής· *«... Μόνο αυτή είναι μεθόριο της κτιστής και άκτιστης φύσεως και κανείς δεν θα μπορούσε να έλθη προς τον Θεό, παρά μόνο μέσω αυτής και του μεσίτη που προήλθε από αυτήν και κανένα από τα χαρίσματα του Θεού δεν θα δινόταν στους αγγέλους και στους ανθρώπους παρά μέσω αυτής»*. Και πάλι· *«Κάθε πρόοδος θείας φωτοφάνειας και κάθε αποκάλυψις θείων μυστηρίων και κάθε ιδέα πνευματικών χαρισμάτων χωρίς αυτήν είναι για όλους αδύνατη. Αυτή, δεχόμενη πρώτη το πλήρωμα του πληρούντος τα σύμπαντα, το καθιστά χωρητό σε όλους κατανέμοντας στον καθένα κατά την δύναμή του, σύμφωνα με την αναλογία και το μέτρο της καθαρότητάς του, ώστε αυτή να είναι ταμείο και πρύτανις του πλούτου της θεότητας»* (Λόγος ΛΖ' [Εις την Κοίμησιν της Θεοτόκου](#)). *«Και προς αυτήν προσβλέπουν και σ' αυτήν έχουν πεποίθησι οι ανώτατες χερουβικές ιεραρχίες, και γενικά σε όλους και σε όλες κατά το μέτρο του απαθούς και θείου πόθου προς αυτήν και του αύλου και ατελεύτητου έρωτα θα επακολουθήση και η στάσις και η καθαρότητα του θείου φωτισμού»* (Λόγος ΝΓ' εις την Είσοδον... της Θεοτόκου)]. Γι' αυτό και ο **Κύριος θέλησε οι πρεσβείες της Θεοτόκου να είναι νόμοι απαράβατοι και να δέχωνται το έλεος και την ευσπλαγχνία του για όσους**

εκείνη πρεσβεύει. «Το στόμα της ανοίγει σοφά και όπως αρμόζει, ενώ η ελεημοσύνη ανέστησε τα τέκνα της και πλούτησαν» (Παροιμ. 29, 28). Και ο **άγιος Γερμανός** λέγει· «Δεν πρόκειται ποτέ να σε παρακούση· επειδή πειθαρχεί σε όλα και για όλα ως Θεός, επειδή είσαι η αληθινή άχραντη Μητέρα του» (Λόγ. εις την Κοίμησιν). Να χαίρεσαι, λοιπόν, με όλη σου την καρδιά μαζί με αυτήν την Δέσποινα του ουρανού και της γης της χαράς το δοχείο επειδή **σ' αυτήν πρώτη δόθηκε η χαρά και πριν από την Ανάστασι στον Ευαγγελισμό της και μετά την Ανάστασι**, σήμερα. Να χαίρεσαι μαζί με την Θεοτόκο, όπως χαίρεται μαζί της και όλη η Εκκλησία του Χριστού σε αμέτρητα μέρη των ασματικών τροπαρίων της ψάλλοντάς της χαρμόσυνα και πανηγυρικά, άλλοτε: «Ο άγγελος εβόα τη Κεχαριτωμένη, αγνή Παρθένε, χάρη και πάλιν ερώ χάρη· ο σος υιός ανέστη τριήμερος εκ τάφου»· άλλοτε πάλι· «Εσύ αγνή Θεοτόκε να χαίρεσαι κατά την έγερσι του τόκου σου», άλλοτε πάλι· «Βλέποντας αναστημένο τον Υιό σου και Θεό σου να χαίρεσαι, Θεοχαρίτωτε, αγνή, με τους Αποστόλους»· και άλλοτε πάλι· «Αυτή που σαν Μητέρα πόνεσε στο πάθος σου περισσότερο από όλους, έπρεπε και κατά την δόξα της ανθρωπίνης φύσεώς σου να απολαύση υπερβολική χαρά». Τι λέω; **Να χαίρεσαι μαζί με την Θεοτόκο, όπως χαίρεται μαζί της και όλη η άλογη και αναίσθητη κτίσις και χαίρεται στην Ανάστασι του Υιού της και της προσφέρει ως δώρα όλα τα καλλίτερα και εξαιρετικά δώρα και χάρες της γλυκυτάτης ανοίξεως**. Και δεν βλέπεις μόνος με τα μάτια σου, ότι τώρα ο ουρανός είναι καθαρώτερος; ότι ο κύκλος της σελήνης είναι λαμπρότερος και αργυροειδέστερος και όλος ο χορός των αστέρων φαίνεται καθαρώτερος; Δεν βλέπεις ότι τώρα η γη είναι στεφανωμένη με τα πολυποίκιλά της χορτάρια, με τα ανοιγμένα διάφορα δένδρα της και με τα ποικιλόχρωμα και ευωδέστατα άνθη και ρόδα της, που άλλα βγήκαν τελείως από τους κάλυκές τους και δείχνουν σε όσους τα βλέπουν την ροδόπνοη χάρι τους, ενώ άλλα βγήκαν λίγο και άλλα ακόμη είναι κλεισμένα στους κάλυκές τους σαν σε νυφικό θάλαμο; Δεν ακούς με τα αυτιά σου την συμφωνία και την εναρμόνια μουσική, που τώρα μελωδούν με τις γλυκύτατες φωνές τους πάνω στα χρυσοπράσινα και πυκνόφυλλα δέντρα τα αηδόνια, τα χελιδόνια, τα τρυγόνια, τα κοτσύφια, οι κούκοι, οι πέρδικες, οι κίσσες, οι φάσσες, οι σπίνιοι και όλα τα ωδικά όρνια και πουλιά και πως συναγωνίζονται να νικήσουν το ένα το άλλο με τα ποικιλόφθογγα και γοργογλυκόστροφα κελαηδήματά τους; Και ότι κατασκευάζουν με τόση τέχνη τις φωλιές τους και τα μεν θηλυκά κάθονται και ζεσταίνουν τα αυγά μέσα σ' αυτές, ενώ τα αρσενικά πετούν τριγύρω και κελαηδούν γλυκύτατα; Δεν βλέπεις ότι τώρα οι βρύσες τρέχουν καθαρώτερα; ότι οι ποταμοί ελεύθεροι από τους χειμωνιάτικους πάγους τρέχουν πλουσιώτερα και ποτίζουν, από όπου περνούν, το πρόσωπο της γης; Ότι τα περιβόλια ευωδιάζουν; Ότι το χορτάρι κόβεται; Ότι τα μικρά και τρυφερά αρνάκια πηδούν και χορεύουν πάνω στους χλοηφόρους κάμπους και τα χωράφια; Δεν βλέπεις ότι οι φιλόπונες μέλισσες βγαίνοντας τώρα από τις κυψέλες τους βομβούν γλυκύτατα και πετούν τριγύρω από τους λειμώνες και τα περιβόλια και κλέβουν τα άνθη και πλάθουν τις κηρήθρες τους, τοποθετώντας τις ευθείες γραμμές απέναντι στις γωνίες για μεγαλύτερη ασφάλεια και ομορφιά

συγχρόνως του έργου τους και κατασκευάζουν το γλυκύτατο μέλι; Δεν βλέπεις ότι τώρα ησυχάζουν οι άνεμοι; Ότι πνέουν οι γλυκιές αύρες του ζέφυρου; Ότι η θάλασσα είναι γαλήνια και ήρεμη· ότι οι ναύτες ταξιδεύουν άφοβα και ότι τα δελφίνια συνταξιδεύουν με τα πλοία φυσώντας και κολυμπώντας πάρα πολύ όμορφα και ξεπροβοδίζουν τους ναύτες με ευθυμία; Δεν βλέπεις ότι τώρα οι γεωργοί ζέβοντας τα βόδια και οργώνοντας την γη με το άροτρο είναι γεμάτοι χαρά με τις καλές ελπίδες των καρπών; Ότι οι ποιμένες και οι βοσκοί κατασκευάζοντας φλογέρες και σουραύλια περνούν την άνοιξη μέσα στα δένδρα και ότι οι ψαράδες ρίχνοντας τα δίχτυα και τους γρίπους στην θάλασσα τα βγάζουν τώρα γεμάτα ψάρια; Δεν βλέπεις ότι τώρα όλα τα ορατά κτίσματα, όπου κι αν γυρίσης να δης είναι τερπνά, ευδιαστά, δροσερά, πολύ χαρούμενα και ευφρόσυνα ευχαριστώντας τις πέντε αισθήσεις του σώματος; Και ότι φαίνονται σαν να αναστήθηκαν και αυτά μαζί με τον Χριστό και να ζωντάνεψαν, ενώ προηγουμένως ήταν σαν νεκρωμένα και θαμμένα από την ψύχρα και δριμύτητα του χειμώνα; Και, για να μιλήσω με συντομία, να χაίρεσαι και εσύ, αδελφέ, με την Θεοτόκο, όπως χάρηκαν μαζί της και οι **Θείες Μυροφόρες, η Μαγδαληνή Μαρία, η Σαλώμη και η Ιωάννα**. Γιατί, μπορείς αν θέλης να γίνης και συ στην ψυχή σαν αυτές, όπως σε παρακινεί ο **Θεολόγος Γρηγόριος** στον λόγο του "Εις το Πάσχα" λέγοντας· *«Και αν είσαι κάποια Μαρία ή Σαλώμη ή Ιωάννα, δάκρυσε κατά τα χαράματα, δεξ πρώτη τον λίθο κυλισμένο, ίσως και τους αγγέλους και τον ίδιο τον Ιησού»*· εδώ ο σχολιαστής **Νικήτας** λέγει· **«Μαρία Μαγδαληνή είναι κάθε ψυχή πρακτική, που καθαρίσθηκε με τον λόγο των ευαγγελικών εντολών, σαν από δαιμόνια, από την προσκόλλησι στα γήϊνα της εβδοματικής αυτής ζωής. Σαλώμη, που ερμηνεύεται ειρήνη, είναι η ψυχή εκείνη, που θα νικήση τα πάθη, και θα υποτάξη το σώμα στην ψυχή και με την θεωρία των πνευματικών νοημάτων θα αποκτήση την γνώσι των όντων και γι' αυτό θα κατέχη την τέλεια ειρήνη. Ιωάννα πάλι, ερμηνεύεται περισσότερά, και είναι η ψυχή εκείνη η άκακη και πολύ καρποφόρα στις αρετές που με την πραότητα απέβαλε κάθε πάθος και είναι θερμή στο να γεννά τα πνευματικά νοήματα με γνώσι και διάκρισι. Αν γίνη τέτοια η ψυχή σου, αγαπητέ, πήγαινε σαν τις μυροφόρες με προθυμία και γρηγοράδα (γιατί ο όρθρος δηλώνει προθυμία και ταχύτητα) στον τάφο, δηλαδή στο βάθος όπου είναι κρυμμένος ο λόγος των επίγειων και των ουράνιων και στην δική σου καρδιά [Διότι λέει ο άγιος Μάξιμος ότι «μνημείο δεσποτικό είναι η καρδιά κάθε πιστού» (κεφ. ξα' της α' εκατοντ. των θεολογικών)] και ζήτησε με δάκρυα νοητά και αισθητά να μάθης αν αναστήθηκε μέσα σου ο λόγος της αρετής και της γνώσεως. Αν ζητήσης με τέτοιον τρόπο, πρώτα θα δης να φεύγη από την καρδιά σου ο λίθος, δηλαδή η πώρωσις της ασάφειας του λόγου, και αφού φύγει αυτή, θα δης τους αγγέλους, δηλαδή τις κινήσεις της συνειδήσεώς σου να σου κηρύττουν ότι αναστήθηκε μέσα σου ο λόγος της αρετής και της γνώσεως, που είχε νεκρωθή εξ αιτίας της κακίας, επειδή στην ψυχή του φαυλόβιου ανθρώπου ο λόγος δεν ενεργεί, αλλά, κατά κάποιον τρόπο, είναι σαν νεκρός. Και κατόπιν θα δης και αυτόν τον ίδιο τον λόγο να σου εμφανίζεται στον νου γυμνός και χωρίς τύπους και σύμβολα και να γεμίζη από**

πνευματική χαρά τις νοερές δυνάμεις της ψυχής σου. Έτσι, αφού πληροφορηθείς την ανάστασι του λόγου με την **πρακτική**, να χαίρεσαι και με την άλλη Μαρία, δηλαδή την Μητέρα του Θεού, που περιέχεται στον τύπο της **θεωρητικής** ζωής που αφού πρόλαβε και είδε μία φορά την Ανάστασι του Υιού της πληροφορήθηκε και ησύχασε και δεν ξαναπήγε στον τάφο σαν τις άλλες Μυροφόρες επειδή και **η θεωρία προηγείται και νοεί απλά, ενώ η πράξις ακολουθεί και αποκτά την γνώσι με την πείρα** [Από το παράδειγμα του Ιωάννη, που είναι τύπος της θεωρίας και του Πέτρου, που είναι τύπος της πράξεως, πίστεψέ τα αυτά. Διότι, όπως λέει το Ευαγγέλιο, οι δύο αυτοί έτρεχαν μαζί, αλλά ο Ιωάννης έφθασε νωρίτερα από τον Πέτρο· «Ο άλλος μαθητής λέει, έδραμε τάχιον του Πέτρου». Πάλι· Ο μεν Ιωάννης βλέπει «τα οθόνια κείμενα μόνα» και πιστεύει, ενώ ο Πέτρος εισέρχεται στον τάφο και περιεργάζεται τα οθόνια και το σουδάριο και τα υπόλοιπα και έτσι πιστεύει]. **Η μεγαλύτερη όμως χαρά που μπορείς να προξενήσης στην Θεοτόκο, είναι να πάρης απόφασι να νικάς κάθε στιγμή τα πάθη σου και να παρθενεύης για την αγάπη της Παρθένου· και για να γίνης άξιος να σε υπερασπίζεται και να σε έχη για παιδί της, φρόντιζε να υποτάσσεσαι και να υπηρετής όσο μπορείς περισσότερο αυτήν και τον μονογενή της Υιό και να δουλεύης και παρακάλεσέ την να σε συναριθμήση με τους ευλαβείς δούλους της και να σε αξιώση να χαίρεσαι μαζί της αιώνια στον ουρανό**, ψάλλοντας σ' αυτήν εκείνο το δαβιτικό· «Θα θυμηθώ το όνομά σου σε όλες τις γενιές· γι' αυτό οι λαοί θα σε δοξολογήσουν στον αιώνα και στον αιώνα του αιώνος» (Ψαλμ. 44, 17).

Γ'.

Σκέψου, αγαπητέ, ότι **κατά τρίτο λόγο πρέπει να χαρούμε μαζί με το σώμα μας**· διότι ο Κύριος που αναστήθηκε από τους νεκρούς δεν ευχαριστήθηκε μόνο με τον **τύπο του θανάτου και της αναστάσεώς του, που είναι το άγιο Βάπτισμα**. Διότι το άγιο Βάπτισμα αυτά έχει ως τύπο, όπως λέει ο θείος Παύλος· «*Αν ενωθήκαμε μαζί του σε έναν θάνατο σαν τον δικό του, τότε θα ενωθούμε μαζί του και σε μία ανάστασι σαν την δική του*» (Ρωμ. 6, 5), δεν ευχαριστήθηκε, λέω, με τον τύπο της αναστάσεώς του να συγχωρήση το προπατορικό μόνον αμάρτημα και να αφήση την ποινή και τα αποτελέσματά του να ενεργούν, αλλά σήμερα με την πραγματική του ανάστασι **εξαλείφει ακόμη και αυτήν την ποινή και το αποτέλεσμα του προπατορικού αμαρτήματος που είναι ο θάνατος**· «*Τελευταίος εχθρός καταργείται ο θάνατος*» (Α' Κορ. 15, 26) και έτσι με τελειότητα, ως **νέος Αδάμ**, σηκώνει από την μέση την αμαρτία του παλαιού Αδάμ με όλες τις ρίζες και τους κλάδους και τους καρπούς της. Διότι με την δύναμι της σημερινής αναστάσεως **χαρίζει σε όλους τους ανθρώπους την ανάστασι των σωμάτων, τόσο εκείνων που πιστεύουν σ' αυτόν, όσο και εκείνων που απιστούν**. Και ως προς αυτό το σημείο είναι ανώτερο το χάρισμα του νέου Αδάμ από την αμαρτία του παλαιού Αδάμ, διότι όσοι ήταν συμμέτοχοι του αμαρτήματος εκείνου, εκείνοι πέθαναν· όσοι όμως μετέχουν στην πίστι του Χριστού, δεν ανασταίνονται μόνοι,

αλλά ακόμη και όσοι δεν έγιναν μέτοχοι της πίστεως όπως λέει ο κριτικός **Φώτιος** ερμηνεύοντας το αποστολικό εκείνο· *«Αλλά το δώρο της χάριτος δεν είναι όπως το αμάρτημα. Διότι, εάν λόγω του αμαρτήματος του ενός πέθαναν οι πολλοί, η χάρις και η δωρεά του ενός ανθρώπου Ιησού Χριστού, περίσσευε στους πολλούς»* (Ρωμ. 5, 15).

Και η αιτία είναι η εξής· όπως ο Κύριος ανέλαβε όλη την φύσι των ανθρώπων στην θεϊκή του υπόστασι, έτσι ανακαίνισε και όλη την φύσι, αφού ανέστησε και αυτούς τους άπιστους οι οποίοι αμάρτησαν μαζί με τον Αδάμ φυσικά και όχι προαιρετικά· **επειδή, όμως δεν ήθελαν να πιστέψουν στον νέο Αδάμ, γι' αυτό και τα σώματά τους τα οποία πρόκειται να αναστηθούν, θα έχουν μεγάλη και ασύγκριτη διαφορά με τα σώματα των πιστών, που θα αναστηθούν. Διότι εκείνα θα είναι σκληρά, βαρεία, άσχημα, άτιμα, μαύρα, σκοτεινά, ψυχρά και χοντρά και όλα αυτά τα χαρακτηριστικά τους πρόκειται να αυξάνουν ή να ελαττώνονται ανάλογα με την απιστία τους και την κακία τους· ενώ αντίθετα, τα σώματα των πιστών και ορθοδόξων θα είναι μαλακά, ελαφριά, ωραία, ένδοξα, διαφανή, φωτεινά, θερμά και πνευματικά. Και όλα αυτά τα ευλογημένα χαρακτηριστικά τους πρόκειται να αυξάνουν ή να ελαττώνονται ανάλογα με την πίστι και την αρετή τους,** όπως αναφέρει γενικά για τα γνωρίσματα αυτά ο **Απόστολος Παύλος** στην Α' προς Κορινθίους κεφ. 15, 42 λέγοντας· *«Εκείνο που σπείρεται είναι φθαρτό, εκείνο που ανασταίνεται άφθαρτο. Σπέρνεται άδοξο, ανασταίνεται ένδοξο· σπέρνεται σε κατάσταση αδυναμίας, ανασταίνεται σε κατάσταση δυνάμεως· σπέρνεται σώμα φυσικό, ανασταίνεται σώμα πνευματικό».*

Σκέψου, λοιπόν, αδελφέ, πόσο μας αγάπησε ο δεσπότης μας Ιησούς Χριστός ώστε δεν θέλησε να είναι αθάνατος και μακάριος κατά την ψυχή και το σώμα χωρίς εμάς, αλλά θέλησε και τα δικά μας σώματα να θριαμβεύσουν κατά του θανάτου και να ζουν πάλι μαζί μ' αυτόν για πάντα δοξασμένα και μακάρια· *«Διότι, αν πιστεύουμε ότι ο Ιησούς πέθανε και αναστήθηκε, έτσι και ο Θεός με τον Ιησού, θα φέρη μαζί του εκείνους που κοιμήθηκαν»* (Α' Θεσσαλ. 4, 14). **Επειδή με τον θάνατο και την Ανάστασί του μας έκανε άξιους για μία τέτοια ζωή και μακαριότητα, γενόμενος για χάρι μας πατέρας μας αθάνατος κι εμείς αθάνατα τέκνα του στους αιώνες των αιώνων,** σύμφωνα με τον τίτλο που του έδωσε ο προφήτης *«Πατήρ του μέλλοντος αιώνος»* (Ησ. 9, 6). Μάλιστα, θέλησε να υπηρετήσει στην ανάστασί μας· όχι μόνον σαν μισθός δικός μας αλλά και σαν αρχέτυπο· **ώστε το σώμα μας όταν αναστηθή, να έχη μεγάλη αναλογία και ομοιότητα συγκρινόμενο με εκείνο το δοξασμένο δικό του σώμα·** *«Θα μεταμορφώση το ταπεινό μας σώμα, ώστε να λάβη την ίδια μορφή προς το ένδοξο σώμα του»* (Φιλιπ. 3, 21). Και όπως ο αισθητός ήλιος όταν στέλνη τις ακτίνες του σ' ένα καθαρό καθρέφτη, ο καθρέφτης εκείνος γίνεται άλλος ήλιος, έτσι κι ο **νοητός Ήλιος, ο Χριστός, στην μέλλουσα ανάστασι στέλνοντας τις**

ακτίνες του στα αναστημένα σώματά μας, θα τα κάνη να λάμπουν όπως άλλοι ήλιοι όμοιοί του, όπως είναι γραμμένο: «Τότε οι δίκαιοι θα λάμπουν όπως τον ήλιο στην βασιλεία του πατέρα τους» (Ματθ. 13, 43).

Ω θαυμάσιες εφευρέσεις που βρήκε ο γλυκύτατός μας Ιησούς για να μας ευεργετήσει! Ω ασύγκριτα χαρίσματα, που μας χάρισε με την Ανάστασί του! Και τι άλλο μεγαλύτερο και θεοπρεπέστερο μπορούσε να μας χάριση απ' αυτό που μας χάρισε, δηλαδή **το να δοξάση αιώνια με τόση μεγαλοπρέπεια όχι μόνο την ψυχή, αλλά και αυτό το σώμα μας;** Έστω, η ψυχή είναι τελικά καθαρό πνεύμα· είναι συγγενές με τους αγγέλους και εικόνα της θεότητας· γι' αυτό δεν φαίνεται τόσο υπερβολική αγάπη το να πάθη ο Κύριος για να την δοξάση αιώνια. **Αλλά τι είδος υπερβολή αγάπης είναι αυτή, το να πάθη τόσο ένας Υιός του Θεού, για ν' αξιώση μιας αιωνίας δόξας το σώμα μας που είναι χόμα και στάχτη;** Που είναι ένα σκεύος γεμάτο από δυσωδία και ακαθαρσία και που απομακρύνθηκε μάλιστα τόσες και τόσες φορές από το θεϊκό του θέλημα με τις κακές του επιθυμίες; **Αλήθεια, αν εμείς θέλαμε να καταξοχίσουμε το σώμα μας με χίλια μαρτύρια για τον Ιησού Χριστό· αν θέλαμε να το καρφώσουμε στον σταυρό για την αγάπη του· ή, το λιγότερο, αν το κρατούσαμε καθαρό από κάθε είδους αμαρτίας και μολυσμό, πάλι δεν άξιζε το σώμα μας ν' απολαύση στον ουρανό ένα προνόμιο τόσο υψηλό, ώστε να δοξασθή μαζί με το σώμα του Λυτρωτή μας· «Τα παθήματα του παρόντος καιρού δεν έχουν καμμία αξία συγκρινόμενα με την δόξα, που πρόκειται να αποκαλυφθή» (Ρωμ. 8, 18).** Και τώρα να απολαύση αυτό το προνόμιο αυτό το σώμα, αφού πρόσβαλε τον Θεό, για να ικανοποιήση τον εαυτό του και αφού μολύνθηκε με τόσες αμαρτίες, μόνο διότι καθαρίστηκε κάπως με την μετάνοια; Αυτό εκπλήττει κάθε νου, αυτό αφήνει άφωνη κάθε γλώσσα.

Ω μακάριες λοιπόν, που είναι οι ελπίδες των χριστιανών, που **αναμένουν με βεβαιότητα ν' απολαύσουν τα σώματά τους μία τέτοια ανάστασι και δόξα!** Αυτές οι ελπίδες της αναστάσεως κάνουν σήμερα να χαίρωνται οι προπάτορες και οι προφήτες. Ο Άβελ, που τον σκότωσαν· ο Νώε, που δεν πιστευόταν· αυτός που φιλοξενήθηκε στα ξένα, δηλαδή ο Αβραάμ και Ισαάκ και Ιακώβ· ο Ιώβ, που λεπρώθηκε· ο Μωυσής που διώχθηκε, ο Ααρών, που συκοφαντήθηκε· ο Ιησούς του Ναυή, που πολεμούσε· ο πεινασμένος Δαβίδ, ο απελπισμένος Ηλίας, ο Ελισσαίος που τον κορόιδευαν, ο Ησαΐας που τον πριόνισαν· ο Ιερεμίας που τον έρριξαν στον λάκκο· ο Μιχαίας που τον ράπισαν, ο Ναβουθαί, που τον λιθοβόλησαν. Αυτές οι ελπίδες κάνουν να ευφραίνωνται οι απόστολοι και οι μάρτυρες ο Ιάκωβος και Παύλος που αποκεφαλίσθηκαν· ο Πέτρος και ο Ανδρέας που σταυρώθηκαν· ο Ιωάννης ο θεολόγος που ήπιε δηλητήριο και ρίχθηκε σε βραστό λάδι· ο Ματθαίος και ο Πολύκαρπος, που πυρπολήθηκαν· οι Γεώργιοι, οι Δημήτριοι, οι Ευστάθιοι και όλοι οι υπόλοιποι· αυτές οι ελπίδες κάνουν σήμερα να χαίρωνται όλοι οι όσιοι και οι ασκητές, που περιπλανήθηκαν σε ερημιές σε όρη και σε σπήλαια ταλαιπωρούμενοι

και βασανίζοντας την σάρκα τους με διάφορες κακοπάθειες και όσο περισσότερο βασανίζονταν, τόσο περισσότερο χαίρονταν· γιατί; **για να δεχθούν ενδοξότερη ανάστασι**· «Δεν δέχθηκαν την σωτηρία, για να επιτύχουν καλλίτερη ανάστασι» (Εβρ. 11, 35).

Αυτές οι μακάριες ελπίδες της αναστάσεώς σου πρέπει να κάνουν και σένα, αδελφέ, να χαίρεσαι στις θλίψεις σου, να πλουτίζεις στη φτώχεια σου· να παρηγορήσαι στις ασθένειές σου και να ευφραίνεσαι σε όλες τις δυστυχίες που σου έρχονται· γιατί όσο περισσότερο θλιβείς και κακοπαθήσεις εδώ, τόσο πιο ένδοξη ανάστασι θα δεχθής· «Για να επιτύχουν καλλίτερη ανάστασι». Ωστε, αν τυφλωθής να χαίρεσαι, γιατί αυτά τα μάτια θα λαμπρυνθούν περισσότερο και θα δουν καθαρότερα το φως της τρισήλιου θεότητας· αν μείνης κουλός να χαίρεσαι, γιατί αυτά τα χέρια θα υψώνονται με περισσότερη παρρησία στον Θεό· αν μείνης κουτσός να χαίρεσαι, γιατί θα χορεύεις καλλίτερα στον παράδεισο· αν λεπρωθή όλο σου το σώμα, να χαίρεσαι, γιατί θα αναστηθής ενδοξότερο, λαμπρότερο και ωραιότερο. Αν μετανοής και κλαις για τις αμαρτίες σου, να χαίρεσαι, γιατί με τα δάκρυα αυτά θα πλυθής από κάθε μολυσμό και θα αναστηθής καθαρότερος. Και **για ποιο λόγο τότε φρίττεις και τρέμεις τόσο πολύ την μετάνοια; γιατί αποφεύγεις τόσο κάθε είδους πειρασμό και θλίψι**, αντί να επιθυμής να έλθουν επάνω σου όλες οι τιμωρίες για να δοκιμασθή τώρα σε αυτές σαν το χρυσάφι και να αναστηθής λαμπρότερος; Και **τι νομίζεις; ένας αναμάρτητος Ιησούς ήταν ανάγκη να πάθη τόσα βάσανα, για να μη στην δόξα**, που οφειλόταν στο θεϊκό σώμα του για πολλούς λόγους; «Δεν έπρεπε ο Χριστός να τα πάθη όλα αυτά και να εισέλθη στην δόξα του» (Λουκ. 14, 26)· και **συ θέλεις να μη πάθης τίποτε και να μηνς στην ίδια δόξα, αφού έγινες ανάξιος γι' αυτήν τόσες φορές όσες αμαρτησεις;**

Βγάλε από τον νου σου αυτή την πλάνη· ανάμεσα από όλο το πλήθος των δικαίων, όπως αναφέρει ο Θεολόγος Ιωάννης στην Αποκάλυψί του, κανένας δεν μπόρεσε να απολαύση τόση ευδαιμονία με άλλον τρόπο, παρά μόνο με την μεγάλη θλίψι· «Αυτοί είναι εκείνοι που έρχονται από την μεγάλη θλίψι» (Αποκ. 9, 14)· και συ επιθυμείς να γίνη για σένα μία καινούργια πόρτα στον Παράδεισο, για να περάσης άκοπα και να χαίρεσαι με την ψυχή και το σώμα όλες τις απολαύσεις του ουρανού, αφού υπηρέτησες τις αισθήσεις σου με όλες τις απολαύσεις της γης; Ανόητος που είσαι! Ένας Πάυλος χαιρόταν να συγκοινωνή με τα παθήματα του Χριστού με τα βάσανα και να συμμετέχη στον θάνατό του, για να απολαύση την μελλοντική δόξα της αναστάσεως· «Να βρεθώ ενωμένος μαζί του... συμμετέχοντας στα παθήματά του, συμμετέχοντας στον θάνατό του με την ελπίδα να φθάσω στην ανάστασι των νεκρών» (Φιλιπ. 3, 10) και συ θέλεις να απολαύσης αυτή την δόξα της αναστάσεως τρώγοντας και πίνοντας και χωρίς να δοκιμάσης καμμία θλίψι και δοκιμασία; πλανεμένος που είσαι από τον κόσμο και του

διάβολο! Διότι πρέπει να γνωρίζεις ότι όπως ο άνθρωπος είναι διπλός αποτελούμενος από ψυχή και σώμα, έτσι και η ανάστασις είναι διπλή, πρώτη και δεύτερη. Η πρώτη είναι της ψυχής που την ενεργεί η χάρις του αγίου Πνεύματος στην παρούσα ζωή, μέσα από την εργασία των εντολών του Χριστού και την κάθαρσι των ψυχικών και σωματικών παθών, για την οποία ανάστασι έχει γραφή στην Αποκάλυψι: «Αυτή είναι η ανάστασις η πρώτη» (Αποκάλ. 20, 5). Η δεύτερη ανάστασις είναι του σώματος που πρόκειται να γίνη στην συντέλεια του κόσμου. Και όποιος αξιωθή από εδώ ν' αναστηθή κατά την ψυχή, αυτός δεν θα δοκιμάση τον δεύτερο θάνατο, που είναι η κόλασις αλλά θα αναστηθή με το σώμα, για να ζήση και να συμβασιλεύση αιώνια με τον Χριστό, κατά την Αποκάλυψι πάλι· «Μακάριος και άγιος αυτός που συμμετέχει στην πρώτη ανάστασι· επάνω του δεν έχει εξουσία ο δεύτερος θάνατος» (Αποκ. 20, 6). Όποιος όμως δεν αναστηθή από εδώ κατά την ψυχή, αυτός κινδυνεύει όχι να δοξασθή με την ανάστασι του σώματος, αλλά να κολασθή με το σώμα και με την ψυχή. Διότι λέει και ο μέγας της Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ότι, όπως ο αληθινός θάνατος δηλαδή η αμαρτία, ο αίτιος του πρώτου και του δευτέρου, δηλαδή του πρόσκαιρου και του παντοτινού θανάτου της ψυχής και του σώματος άρχισε μέσα στον τόπο της ζωής, δηλαδή στον Παράδεισο, έτσι και η αληθινή ζωή, που είναι η αρετή και η ένωσις με τον Θεό, πρέπει να αρχίση από τον τόπο του θανάτου, δηλαδή από την παρούσα ζωή. Και όποιος αυτή την ζωή δεν φροντίσει να την αποκτήση από εδώ, αυτός ας μη απατά τον εαυτό του με κενές ελπίδες ότι θα την αποκτήση εκεί· «Ωστε και η πραγματική ζωή, η πρόξενη της αθάνατης και της πραγματικής ζωής έχει την αρχή της σ' αυτόν τον τόπο του θανάτου και όποιος δέν φροντίζει να την αποκτήση εδώ στην ψυχή του, ας μη απατά τον εαυτό του με κενές ελπίδες ότι θα την λάβη εκεί» (Λόγος εις την Ξένην).

Πρέπει να ντραπήσ αδελφέ, για την άγνοια, που είχες γύρω από αυτές τις αλήθειες και γιατί νόμισες ότι θ' απολαύσης την μέλλουσα δόξα της αναστάσεως χωρίς θλίψεις και βάσανα· γι' αυτό μη αφήσης τον εαυτό σου να πλανηθή άλλο. Αποφάσισε από τώρα και μπρος να υπομένης θεληματικά κάθε κόπο για την αρετή· να υπομένης ευχάριστα και κάθε ακούσιο πειρασμό για την ελπίδα της μελλοντικής αναστάσεως που σε προσμένει. Όπως ο γεωργός για την ελπίδα των καρπών υπομένει κόπους, χιόνια, βροχές, χειμώνες και καλοκαίρια· και ο πραγματευτής για το κέρδος τρέχει πάνω - κάτω μέσα από ξηρά και θάλασσα· και ο στρατιώτης για την ελπίδα της νίκης δεν σκέπτεται καθόλου τον πόλεμο· και ο ασθενής για την ελπίδα της υγείας πίνει με χαρά τα πικρά φάρμακα. Και επειδή ο Κύριος είναι η ανάστασις και η ζωή «**Όποιος πιστεύει σε μένα, κι αν πεθάνη, θα ζήση**» (Ιω. 11, 25)· γι' αυτό παρακάλεσέ τον να τυπώση μέσα στην καρδιά σου αυτόν τον λογισμό· "Εγώ θα αναστηθώ οπωσδήποτε και θα συνδοξασθώ μαζί με τον Ιησού, **πρέπει, λοιπόν, να ετοιμάζομαι**". ώστε με αυτόν τον λογισμό και την

ελπίδα να καθαρίζης τις αισθήσεις και όλα τα μέλη σου από κάθε είδος μολυσμού και αμαρτίας, όπως είναι γραμμένα «Όποιος έχει αυτήν την ελπίδα σ' αυτόν, αγνίζεται, όπως εκείνος είναι αγνός» (Α' Ιω. 3, 3)· και έτσι ενεργώντας, θα ετοιμασθής από εδώ με μία ζωή καθαρή, αγία και άξια, για να δεχθής έμπρακτα τέτοιες εξαιρετες επαγγελίες κατά τόν καιρό εκείνο δηλαδή **για να αναστηθής όχι σε ανάστασι κρίσεως, όπως πρόκειται να αναστηθούν οι αμαρτωλοί, αλλά σε ανάστασι ζωής, όπως πρόκειται να αναστηθούν οι δίκαιοι**· «Εκείνοι που έκαναν το καλό θα αναστηθούν για ζωή, ενώ εκείνοι που έκαναν το κακό θα αναστηθούν για την καταδίκη» (Ιω. 5, 29).

(«ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ» ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, Έκδοσις Συνοδία Σπυρίδωνος Ιερομονάχου, Νέα Σκήτη Αγίου Όρους, 2008)

Συνιστούμε ανεπιφύλακτα στους επισκέπτες της ιστοσελίδος μας, το βιβλίο "ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ", απόσπασμα του οποίου παραθέσαμε στο παρόν άρθρο, από τις [εκδόσεις Νέας Σκήτης Αγίου Όρους](#).

